

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Ганна ГАґЕРУП, Клаус ГАґЕРУП

У СТРАХУ ВЕЛИКІ ОЧІ

Повість

З норвезької переклала

Галина Кирпа

Художнє оформлення

Оляни Руги

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

ЦИРК "ТОРНАДО"

програма

1. ЛАСКАВО ПРОСИМО! –

дир. Торнадо вітає і дорослих, і дітей.

2. ЗМАГАННЯ КАРЛИКІВ –

дивися, що нового утнуть акробати цирку.

Їх багато, вони малі й проворні!

3. ФАНТАСТИЧНА МИТЬ ЧАРУЇНО –

наш дивовижний чарівник змусить тебе
затамувати подих.

4. БАЛЬДЕР [СУПЕР] СПРИТНИЙ –

не прогав шаленого Вальдерового шоу з м'ячами!
Скількома м'ячами одночасно можна жонглювати?

5. "СЮРПРИЗ КАРЛИКА" –

"стонога" оголошує перерву.

ПЕРЕРВА – 20 ХВ.

Поспілкуйся з родиною Мужніх за лаштунками
й привітайся з талісманом цирку Вабаром.
(Купи горіхову суміш "Вабар". пакет – 11,50 крон).

6. ВИСТУП КЛОУНІВ –
ось як неймовірний дует клоунів цирку "Торнадо"
псує один одному нерви.
Не прогав їхнього надзвичайного номера
з кремовим тортом!

7. ДРЕСИРУВАЛЬНИК МИШЕЙ –
таких умільців знайдеться небагато!
Один із найкращих у країні
дресирувальників мишей –
Максі-Миш.

8. СТРАХ ВИСОТИ –
милуйся нашою неперевершеною Беллою Песло!
Канат – один із найтонших,
а її голос – весь час досягає несподіваних висот!
(Затички для вух можна купити під час перерви).

9. ЗАКЛЮЧНИЙ АКОРД –
настав час прощатися,
і директор Торнадо та його друзі
ласкаво запрошують усіх приходити ще.

Керівник – директор цирку "Торнадо".
Оркестр:
Кларнет – Мізинець
Барабан – Здоровань

NB!* Хто незадоволений, може забрати свої гроші!

* NB — знак, який ставлять, щоб звернути увагу на якесь місце в тексті. (Тут і далі примітки перекладача).

ТИМ, ХТО ЧИТАТИМЕ ЦЮ КНИЖКУ

Мене звати Карстен, я їжак. О'кей, знаю, що Карстен — дещо незвичне ім'я для їжака, але не я його придумав. Це придумав Інгебрігт, гадаючи, що я хом'як. О'кей, знаю, що Карстен — дещо незвичне ім'я навіть для хом'яка, але ж Інгебрігт не міг такого знати. Попри все він просто собі хлопчик. До того ж він мій найкращий друг і один з двох героїв цієї оповіді. Хто другий герой? А вгадай із трьох разів.

Ось трохи більше про мене самого.

Я зовсім малий. Навіть як на їжака. Окрім того, я боягуз і цього не соромлюся. Цілком природна річ, що їжак — створіння полохливе, а таке мале, як я, то й поготів. Та годі про це. Я весь час блукаю, тож завжди ношу при собі олівця й блокнота, де записую все, чого боюся. Таким чином до наступного разу ніщо не випадає з моєї пам'яті. Здорово, еге ж? До того ж я веду щоденник. Це прекрасний спосіб спостереження за прожитим.

Здебільшого їжаки, коли чогось лякаються, настовбурчують голки. Я так не роблю. Боюся кого-небудь вколоти. Натомість я тремчу. Нікому не завдасть шкоди їжак, що злегка тремтить. Я настовбурчую голки тільки тоді, як щось на мене падає. Нічого не можу з тим удіяти. Вони самі собою гороїжаться. Оце трохи про мене.

А тепер розповім, як я зустрів Інгебрігта. Стояв прохолодний осінній день, і решта їжаків уже залягли в зимову сплячку. Я не заліг.

Бо знемагав од безсоння. Через те я тинявся узбіччям дороги. Натинявшись досхочу, вирішив перейти на другий бік. У своєму блокноті я занотував одну річ із тих, яких боявся: «ПЕРЕХОДИТИ ДОРОГУ». Що є — то є. Хоч малому їжакові вряди-годи доводиться переходити дорогу, одначе це не так легко, як здається. Треба не просто переходити дорогу, а й бути готовим до всього. Потрібні зосередженість та пильність.

Перш ніж рушити з місця й перебігти дорогу, я глянув і праворуч, і ліворуч. І зробив дві помилки. По-перше, праворуч, зовсім близько від мене, був поворот. По-друге, спершу я подивився праворуч, а тоді ліворуч. Якби я глянув спершу ліворуч, то побачив би авто, але в той час я дивився праворуч. Ясна річ, що помітив я його надто пізно. Стоячи посеред шляху, я не мав часу ані вертатися назад, ані чкурати далі. Авто їхало набагато швидше, ніж я бігав. Словом, на шаленій швидкості. Справи були кепські, а часу обмаль. Я мав лише один вибір, і зробив його. Я згорнувся клубочком і, тремтячи зі страху, ліг на дорогу. Навіть у хвилину небезпеки мені не спало на гадку настобурчити голки. Бо якби авто мене переїхало, то я проколов би котрусь із шин, а я все-таки сподівався, що цього не станеться.

Думаю, що небагато тих, кого переїжджало авто, відбувалися так легко, як я. Трохи пилу в роті, поки оговтаєшся, можна витримати. Мушу зізнатися, що я відчув легке запаморочення. Очевидно, це пояснювалось і атмосферним тиском, і переляком, оскільки я зовсім близько побачив авто зісподу.

Я звівся на лапи й налаштувався бігти далі, аж раптом голова пішла обертом. Я гепнувся на спину — лежав так і трепетав. Якби тої миті з-за повороту вискочило авто, над моїм життям удруге нависла б небезпека. Та замість авто з'явилося п'ятеро людей. Мама. Тато. Дві дівчинки й хлопчик. Вони сиділи в авто, що мене переїхало, і тепер ось ішли, щоб поховати жертву. Коли ж побачили, що я не загинув, на radoщах заверещали.

— Він живий, — сказала мама.

— На щастя, — додав тато.

— Ти не винен, — озвалася одна з дівчат.

— Винен, бо їхав, як навіжений, — заперечила друга.

— Я люблю швидкість і гострі відчуття, — сказав тато.

— Ми теж, — додала одна з дівчат.

Хлопчик не сказав нічого, але вчинив найрозважніше. Він підняв мене й поніс із дороги. Хоч я й тремтів у його руках, однак відчув себе трохи безпечніше. Він погладив мої колючки, і, мушу зізнатися, мені стало страшенно приємно.

Аж тут до нас підійшли й решта.

— Який він симпатюля, — мовила одна з дівчат.

— Але ж який бруднуля, — додала друга.

— Йому треба помитися, — сказала мама.

— Мені теж, — озвався тато. — Їдьмо вже додому.

— Можна я лишу його собі? — спитав хлопчик.

То були перші вимовлені ним слова, які я почув. Голос у нього був тоненький і трішки тремтів, і мені сподобався. Я зрозумів: хлопчик злякався, бо думав, що я помер. Хоч йому й відлягло від серця, однак він і досі боявся. Виходить, це був страхопудливий хлопчик. Так само, як я був страхопудливий їжак. О'кей, можливо, це початок дружби. Тепер усе залежало від того, що скажуть його батьки.

— Звісно, ти можеш його лишити, — відповіла мама.

— Добре буде мати вдома такого шалапутька, — додав тато.

— А це він чи вона? — спитала одна дівчинка.

— Мабуть, він, — відповів тато.

— А що це, власне, за тваринка? — поцікавилась друга дівчинка.

— Либонь, тхір, — відповів тато.

— Та ні, — заперечила мама. — Це хом'як.

— Нехай він буде Карстен! — вигукнув хлопчик.

Отак я і став шостим членом родини Мужніх і оселився в автофургоні, де вони жили.

Тато Інгебріґта звався Інґар. Маму звали Інґрі. Вони мали в автофургоні спереду власну кімнатку. Це зручно, оскільки Інґар сидить за кермом, а це часто буває вночі.

Близнючки Іна та Іда сплять у більшій кімнаті, яка править і за вітальню, і за кухню. Це також зручно, бо вони рано прокидаються й варять каву для Інґара та Інґрі. Я сплю у валізі біля Інгебріґтового ліжка в кімнатині, що в самому хвості фургона.

Виконуючи роль хом'яка, я став улюбленим членом родини. Часто одне або друге брало мене на коліна попестити. На щастя, ніхто не помічав, що я їжак. Хіба закортіло б кому-небудь пестити тваринку, спина якої вкрита гострими, як шило, голками? Та її зловили б на брехні й, напевно, віднесли б прямисінько в ліс. Чого я найдужче боявся, так це того, щоб хтось не виявив, що я їжак. Річ у тім, що в родині Мужніх мені добре велося й хом'яком.

Інгебріґт любить уранці довго спати. А я не люблю. Прокинувшись, я вилажу на його ліжко й лоскочу йому підощви. Таким чином я прошу його поквипитися.

Ми цілий рік роз'їжджаємо по всіх усюдах. Мене це тішить. Бо ж я стільки всього побачив у нашій країні, скільки зроду не побачив би, якби склалось якимось інакше. Мені пощастило, що за кермом того авто сидів Інґар і змусив мене трепетати на асфальті.

А ми їздимо тому так багато, що працюємо в цирку. Більшість цирків мандрують тільки півроку, але директорові Торнадо так весело з клоунами та акробатами, що в нього не стає духу закривати свій цирк на зиму.

Цирк «Торнадо» — досить невеличкий, і актори там далеко не найкращі в світі. Вони дуже стараються, та, на жаль, не завжди в них усе виходить.

Інґар пробував себе в ролі заклинача змій, але не вмів досконало грати на флейті. Задум полягав у тому, що змій мав елегантно ставати на хвіст і тан-

цювати. А змії цього не робив. Натомість він залазив директорові Торнадо у кишені пальта. То був полохливий змії, тож номер не мав великої популярності, й Інгар утратив роботу закликача змії.

Інґрі пробувала свої сили в ролі акробатки, але була настільки незграбна, що постійно звихала собі то ногу, то руку. Директорові Торнадо доводилось вправляти їй суглоби на місці. І чергову її спробу він просто заборонив. Йому не хотілося брати на душу гріх за вивихнуті суглоби своєї акробатки.

Іда та Іна виступали на трапеціях, але номер їм ніколи не вдавався, оскільки вони не могли домовитися, хто підхоплюватиме, а хто кидатиметься назустріч.

Інгебріґт брав участь в одному номері. Замість клоуна. Та коли публіка починала з нього сміятися, він лякався і втікав з манежу.

З усіх нікудишніх артистів цирку «Торнадо» п'ятеро членів родини Мужніх були найгірші. Не думаю, що я аж так перебільшу, коли скажу: гірших за них циркачів не було в цілому світі. На жаль, хтось же мав бути й найгіршим.

Навіть якщо вони й зазнавали фіаско, родина Мужніх любила циркове життя. Вони не могли уявити собі жодного кращого місця за манеж. Обоженювали запах тирси і слонячого лайна, смак цукрової вати, звуки циркової музики і вигляд директора Торнадо в той час, як він махає циліндром і вітає публіку.

Торнадо — вельми запальний директор. Коли він нетямиться від гніву, то червоніє на обличчі й тільки сопе. Родина Мужніх стільки разів доводила його до сказу, що в нього страшенно підскочив кров'яний тиск. Спершу він поклав собі позвільняти їх усіх, та оскільки, попри все, мав відхідливе серце, то передумав. І вирішив дати їм іще один шанс.

Щороку в перший день Різдва «Торнадо» показує велику заключну виставу. З тієї нагоди там завжди готували новий номер. Неймовірний фінальний номер, що мав здивувати публіку. Першого року його виконували два крокодили, що грали в теніс і поціляли ракетками в пащі. Другого року один чоловік залазив у коробку з-під маргарину і за допомогою своїх чарів

мов крізь землю провалювався. Третього року виступала пані, яка була така гнучка, що могла облизувати собі потилицю. Торік директор Торнадо запланував акробатичну піраміду. Артисти мали повбиратися в зелені трико й тримати в руках запалені свічки. У того, хто стоятиме на вершині, на голові сяятиме зірка. Піраміда буде обернена спиною до циркового слона, і поки Бабар обходитиме манеж, усі повинні будуть співати: «Добридень тобі, осяйне зелене дерево!»

Якщо родина Мужніх зуміє виконати номер із пірамідою, то всі й надалі залишаться працювати у цирку. Якщо ні — то їм просто доведеться вимітатися геть. А це досить неприємна штука.

Вони не мали бажання вертатися до міста, де Інгар з ранку до ночі пропадав у міській громаді, а Інґрі працювала прибиральницею. Родині Мужніх понад усе хотілося мандрувати країною з цирком «Торнадо». Інґрі пильнувала, щоб Інґебріґт та близнючки отримували ті самі знання, що й міські діти в школі. Водночас вони багато чого довідалися про циркове життя — інакше про нього ніколи й не знали б.

Отже це сталося торік. Я проглянув свої нотатки в щоденнику з того моменту й мушу зізнатися — був уражений. Як же гарно вони написані! Окрім того, мені здається, що це — цікавенна історія. Тому я вирішив поділитися щоденником із вами. Трішки підправивши мову, я доповнив одне-друге речення і викреслив деякі абзаци. А загалом історія достеменна. Того, як я записував її в ті неймовірні грудневі дні, мені довіку не забути.

Карстен Мужній.

P. S.

Для вельми допитливих я вставив декілька прислів'їв, які спонукали мене до численних роздумів. Мабуть, не всіх вони задовольнять, та якщо бодай одного читача потішать, мені цього вистачить.

Той самий

Карстен Мужній.